

ปัญหาวิชันานิติเวชศาสตร์

แพทย์กับยาเสพติดให้โทษ

พ.ต.อ. ถวัลย์ อาชนะเสน*

ปัญหา

ผู้ป่วยอายุ 36 ปี เป็น Burger's Disease มาหลายปี ได้รับการตัดนิ้วบางนิ้วและฉีดยาแก้ปวดมาเรื่อย มาที่คลินิกเพราะปวดและขอฉีด Pethidine พบว่าผู้ป่วยมีรอยฉีดยาจนบริเวณ Deltoid หนา เชื่อว่าผู้ป่วยติด Pethidine

ผู้ป่วยมาขอฉีดยาบ่อย ๆ เพราะปวดปลายนิ้ว อยากเรียนถามว่าจะทำอย่างไรดี ฉีดต่อไปจะฉีดหรือไม่ หรือถ้าจะไม่ฉีด จะปฏิเสธอย่างไร ผู้ป่วยไม่ยอมรับยาแก้ปวดอย่างอื่น เพราะอ้างว่าไม่ได้ผล

ตอบ

ปัญหาเกี่ยวข้องกับตรงกับการกระทำเวชปฏิบัติทั่วไป จากเรื่องราวข้างต้นทำให้มองเห็นทั้งปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาซึ่งซับซ้อนอยู่เบื้องหลัง ซึ่งจะได้ตอบตามประเด็นเป็นลำดับดังต่อไปนี้

ผู้ป่วยรายนี้พึงได้ว่าติด Pethidine ซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษ (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2507 ออกตามความ

ใน พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2465) เนื่องจากได้รับการฉีดเพื่อแก้ปวดเป็นประจำ ประเด็นแรกจึงอยู่ที่ แพทย์ผู้ฉีดยาให้แก่ผู้ป่วยได้ใช้ยาตามความจำเป็นเพียงใด และระมัดระวังในเรื่องการติดยาหรือไม่ ในเมื่อผู้ป่วยใจตนเองว่าตนกำลัง ใช้ยาเสพติดให้โทษกับผู้ป่วย

ถ้ามีหลักฐานชัดเจนว่าแพทย์กระทำไปโดยไม่ระมัดระวังหรือกระทำเกินความจำเป็น จนทำให้ผู้ป่วยติดยาเสพติดให้โทษ ก็ถือว่ากระทำผิดเวชปฏิบัติ อาจมีความผิดตามข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษามรรยาทแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2516 หมวด 3 การประกอบวิชาชีพเวชกรรม ข้อ 6

ข้อ 6. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ต้องไม่ให้การตรวจรักษาและการป้องกันโรคโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัย และความสิ้นเปลืองของผู้ป่วย

ปัญหาต่อไปก็มาถึงแพทย์ที่คลินิกซึ่งผู้ป่วยมาขอฉีดยาบ่อย ๆ ท่านถามมาว่า “จะทำอย่างไร

* แผนกนิติเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไรดี ฉีดต่อไปจะผิดหรือไม่” จึงฟังได้ว่า เมื่อผู้
ป่วยมาขอฉีดยาท่านก็ฉีดให้ไป แต่เมื่อบ่อยครั้ง
เข้าท่านก็ถูกคิดขึ้นมาได้ ประเด็นนี้จึงขอตอบ
ในหลักการทั่วไปดังนี้

1. ท่านจะผิดหรือ ไม่ผิดอยู่ที่เหตุผลตาม
หลักวิชาที่ว่าจำเป็นหรือไม่ที่ท่านจะต้องให้ Pet-
hidine กับผู้ป่วยรายนั้นต่อไป

2. จำเป็นหรือไม่ที่ท่านจะต้องทำตามคำ
ขอร้องของผู้ป่วยว่าต้องการยาอย่างนั้น อย่างนั้น
ท่าน ไม่มีหนทางหลีกเลี่ยงการใช้ Pethidine
หรือยาเสพติดให้โทษใดๆ แล้วหรือ

3. การ ปฏิเสธการกระทำเวชปฏิบัติที่จะ
เป็นความผิดเช่นใดนั้น มีทั้งทางอาญาและมรรยา
ทแห่งวิชาชีพเวชกรรม แต่ก็อยู่ภายใต้เงื่อนไข
ไปตามบทบัญญัติคือ

ก. กฎหมายอาญา “มาตรา 374 ผู้ใด
เห็นผู้อื่นตกอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิต ซึ่งตน
อาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือ
ผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ต้องระวาง
โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกิน
หนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ข. ข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษา
มรรยาทแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2516
หมวด 3 การประกอบวิชาชีพเวชกรรม ข้อ 10.

ข้อ 10. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ต้อง

ไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือในระหว่างอันตรายเมื่อ
ได้รับคำขอร้อง และตนอยู่ในฐานะที่จะช่วยได้

กรณีที่เกิดขึ้นเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ายัง
ไม่เข้าประเด็นตามบทบัญญัติ คือผู้ป่วยมิได้ตก
อยู่ในภยันตรายแห่งชีวิต หรืออยู่ในระหว่าง
อันตราย ฉะนั้นการปฏิเสธย่อมกระทำได้ ส่วน
การปฏิเสธอย่าง เร้นซ่อนนัยกับสถานการณ์
และความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับผู้ป่วยรายนั้น
แต่สิ่งที่พึงควรกระทำอย่างยิ่งก็คืออธิบายให้ผู้ป่วย
เข้าใจถึงอันตราย ในการใช้ Pethidine ติดต่
ไปอีกและหาวิธีการอื่นตามหลักวิชามาใช้ทด
แทน หากผู้ป่วยไม่ยอมเข้าใจหรือไม่ยอมรับคำ
แนะนำ ก็เป็นเรื่องของผู้ป่วยเอง แพทย์ย่อม
หมดภาระผูกพันแล้ว

4. เป็นหน้าที่ของแพทย์ที่จะต้องระมัด
ระวังไม่ให้ผู้ป่วยเกิดการติดยาโดยไม่จำเป็น
หรือเมื่อเกิดการติดยาขึ้นแล้ว ก็ควรพยายามหา
หนทางรักษาในเมื่อผู้ป่วยนั้นยังต้องมีชีวิตอยู่
ในสังคมต่อไป

ต่อไปนี้ ใคร่ขอพูดถึงปัญหาซึ่งซับซ้อนอยู่
เบื้องหลังของการใช้ยาเสพติดให้โทษ ซึ่งเข้าใจ
ว่าผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมบางท่านอาจไม่
ทราบ หรือไม่ได้นึกถึง ซึ่งถ้ามิได้ปฏิบัติให้
ถูกต้องก็เป็นกรกระทำที่ผิดกฎหมาย

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษเริ่มประ
กาศใช้ในประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม

พ.ศ. 2465 และได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมเรื่อยมาจนถึงฉบับที่ 4 พ.ศ. 2504 สารสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ก็คือ ควบคุมเรื่องยาเสพติดให้โทษในด้านการนำเข้า การมีไว้ในครอบครอง การผลิตการจำหน่าย ตลอดจนการใช้ และ ฯลฯ

ที่จะนำมากล่าวนี้เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเท่านั้น พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ “มาตรา 14 ผู้ใดมีไว้ในพาหนะปลูกทำผล ประดิษฐ์ขาย โอน จำหน่าย หรือใช้ซึ่งยาเสพติดให้โทษในทางใด ๆ ก็ตาม ท่านให้ถือว่าเป็นการผิดกฎหมายเว้นไว้แต่จะเป็นไปโดยประการที่จะกล่าวต่อไป

.....(2) แพทย์ ช่างฟัน และสัตวแพทย์ ซึ่งได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 13 และประสงค์จะใช้ยาเช่นนั้นเพื่อการบำบัดโรคด้วยตนเอง จะมีไว้และใช้ได้แต่เพียงที่จะได้มีกำหนดไว้ในกฎข้อบังคับเท่านั้น

จึงเห็นได้ว่าแพทย์หรือผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมจะมียาเสพติดให้โทษไว้เพื่อใช้จำเป็นต้องได้รับอนุญาตตามบทบัญญัติดังกล่าวเสียก่อน มิฉะนั้นก็จะมีคามผิด

“มาตรา 20 ตี ภายใต้อำนาจมาตรา 23 ผู้ใดซื้อ รับเอา หรือมีไว้ซึ่งยาเสพติดให้โทษชนิดใด ๆ โดยฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติ

นี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงห้าปี และปรับไม่เกินสองพันบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำ ความผิดดังกล่าวมานั้นเป็นมอร์ฟีน หรือโคเคอินผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับไม่เกินห้าพันบาท.....”

ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่กระทำเวชปฏิบัติทุกคนจึงจำเป็นต้องมีใบอนุญาตซื้อ หรือมีไว้ซึ่งยาเสพติดให้ โทษตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าจะถือว่าไม่ใช้หรือไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษก็ไม่เห็นจำเป็นต้องมีใบอนุญาตเช่นนี้เป็นการเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมายอย่างยิ่ง เพราะใครจะทราบว่ามีเวลาใด ผู้กระทำเวชปฏิบัติเองนั้นแหละอาจจำเป็นต้องใช้ยาเสพติดให้ โทษแก่ผู้ป่วยก็ได้ นอกจากจะเสี่ยงต่อกฎหมายของบ้านเมืองแล้ว ยังอาจมีความผิดตามข้อบังคับของแพทยสภาว่าด้วยการรักษามรรยาทแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2516 หมวด 1 หลักทั่วไป ข้อ 1 และ ข้อ 2

ข้อ 1. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมย่อมดำรงตนให้สมควรในสังคม และเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง

ข้อ 2. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ย่อมไม่ประพฤติหรือกระทำการใด ๆ อันอาจเป็นเหตุให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพของตน

ข้อปฏิบัติ

ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมที่กระทำเวชปฏิบัติ ทุกคนต้องไปยื่นคำร้องขอใบอนุญาตมียาเสพติดให้โทษไว้ใช้ที่กองอาหารและยา กรมส่งเสริมสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข (ถ้าท่านมีเลขที่ทะเบียนในประกอบวิชาชีพเวชกรรม จดเอาไปด้วยเพราะจะต้องกรอกลงในแบบฟอร์ม) โดยเสียค่าธรรมเนียมใบอนุญาต 10 บาท ใบอนุญาตนั้นมีอายุเพียงวันที่ 31 ธันวาคมของปีต่อไปออก ฉะนั้นจึงต้องมีการต่ออายุ

ทุกปี ก่อนที่ใบอนุญาตนั้นจะหมดอายุ และต้องเสียค่าธรรมเนียมทุกครั้ง

ภายหลังที่ได้ยื่นคำร้องแล้ว หลังจากนั้นประมาณ 2-3 อาทิตย์ ท่านจะได้รับใบอนุญาตโดยตรงทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนซึ่งกองอาหารและยาเป็นผู้ส่งมาให้

ใบอนุญาตดังกล่าวใช้ได้เฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาตจะโอนให้ผู้อื่นมิได้ และจะต้องแสดงใบอนุญาตนั้นไว้ในที่เปิดเผย ในสถานที่ที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต เช่นที่คลินิก เป็นต้น.